

תפרק האחד ושלישים ק

יבאר איזה היא השיר הנרצה

הנה

כא הוולתי למנוח מפני דבר דבר בדרבי השירים אמנ' בפתיח
עמדתי מרעיד ולבי למנוח אב השיר יוסק אם לא מילדי העברים

הוא כאשר העיד ראש המשוררים ר' יהודה הלוי בספר הגזור מאמר ב' כי
לא זו מחבב הרחקת שבעוד משקל השירי' עד שקרא עליה' ויתערבו בגוי'
וגו' בהיותם מכשירי להפסיד הלשון . ובאמת אמרו עליו עסה שהנחתם
מעיד על רעתה . ונראה שהמחלה הזאת נרעת כושת היא יען מלאנו
לרבותינו אומרים מפני מה נענש דוד (כלו' שמת עזא על ידו) מפני שקרא
לד'ת ומירו' שנא' ומירווח היו לי חקיך ואמ' עוד כל הקור' פסוק משיר השירי'
ועושה אותו כמין זמר . התורה חוננת שק ואומרת לפני הק' בה רב' שע
עשאוני בכיך ככבוד וכו' . הנה אלה וכיוצא בהם הלמוני כל ידעתי מה
אדברה וירוח לי . אמנם מפני שדרך נשים הוא לעמוד על יראת הנפת
התריסין ושפעת הקלגסי' . אמרתי לא יברחיני בן קשת ולא יעכבי פחד
מדומה מהעמיד דבר אמת על מכונו וארמון השיר על משפטו ופיונו .

פנים קיש

ואקדים

ואומר כי שלשה המה הדברים אשר הם אמרתיים לקבין
שלמות האד' אדם השכלו' הנפשי והדבור והמכתב והאנחנו

נמלא שהשכלות הכפש הן יותר רחבות מהדבור כי הדבור קלור קלרה ידו
וד'מיאמר חריפות על הריח ועל המרוב ועל מדוד השכל ועל זולת ולא ראי
זה כראי זה והנפש תשכיל כל דבר ודבר בפני ענינו . אמנם לאידך גיסא
נמלא היות הדבור הכי נכבד מהשכלות הנפש והגיון הלב יען אלה יועילו
לבעליהם בלבד והדבור יועיל גם לזולת . וכמו כן המכתב יפה כמו יותר
מהדבור כי הדבור יועיל לשומעים בלבד ובדור הדבור . והמכתב יועיל

פנים יס

לדור הכותב ולדורות הבאים אשר על זה אמר איוב מי ירחן איפה ויכתובן
סלי . אכן בבחינה אחרת הדבור יותר רחב מן המכתב כי הדבור הוא
נעור מרמוזי בעליו קורץ בעיניו מורה באלבעותיו ועושה חנועות אחרות
להגיד לאדם מה שיחו עד שיוחקו הגיוני לבו בדעת השומעים אשר על זה
אמרו מפי סופרים ולא מפי ספרים והמכתב לא יוכל לתת אומר מלא כמו
הדבור ע' תנועות אה . אמנם להשלי' החסרון הזה מהמכתב באו הטעמי'
בגוניהם ובדיניהם הנותנים הבנה אל הדברים לנסתרים . במקום
המעשים לנמלאים בעת הדבור כי אזה ג' כי יביטו הטעמים . ובכן הגנוני'
הם על שני מינים . הא' הוא הגנון הבנה על הדברים בהשקפת עניניהם
כי בהתחלפו' הקולות יבדל בין ההפסק והסמוך והחפזון והמתון והשמחה
והעלבון והתמיהא והאיזם וזולת . וזה הוא הגנון השכיח במוסיקה כי
לא לבד ישקיף לתענוג האזן אבל גם לתת רוח ונשמה א הדברי' הנאמרי' .
ומהמין הזה היו משתמשים הלויים כי בלעדיו לא היו יכולים לערוך כלי
השיר והוא הראוי להתחבר לשירי לשוננו הקדושה . המין הב' הוא הגנון
ההמוני שדברי השיר נכנים עליו ואין מבעו כי אם למשמע אזן יב' שירים

הפרק הארד ושלישים

רבים אשר הם דוחקים זה מזה בעניניהם כרחוק מזרח ממערב יתחם
לכלם נגון א' מההמון כשיהיו על משקל א' וחזרו אחד

מעשה

שמע דברי הבתרות ל' איה המעלה היהרה ללשון הקדש כ' יש
יתרון לזולתה עליה בשירים המחוברים (פי' במשקל וחזרו)
הגונים על הגונים (כלו' שיתחמו מתחלתם במשקליהם וחזריהם אל
הגוני' היחמים שגערבו כבר על דברים אחרים מזה המשקל והם מהמין
הב' שאמרנו כי לשלמות לשוננו הקדושה ראוי הוא שלא יחסר כל בה עם
היות המין הזה בלתי שלם בראשון ומפני שהגימטריה הכבוד שהגנוני' בכללם
גרים אל המשקל והחזרו לכן השיב לו החבר ז' ל' כבוד התבאר לי כי

פ' ק"י
ע

הגוני' היחם גרים אל המשקל בדבור ובפריק והמלאה יכולין לנגן בדבורו
לד' ג' שוב כעין עשושה נפלאות גדולות לבדו כלומר יכולין לנגן בדריק
מהמשקל כמו אדו לה' כי טוב שאין הכרית התבות שמת בו ובמלא משקל
כמו לעישה גפלאות גדולות לבדו שבכל תבנית ג' הברות וואמר עוד ח"ל
זה בגנונים בעלי המעשים (כלו' שכתם יפה לתת טעם א הדברי להכניסם
בנפש השימעים כמו המעשים מהרמיזות וקריבות שאמרנו אבל בשירים
הנקראים אגשאריו והם המרוזים האמורים (כלו' הגונים על הגונים)
והם מהמין הב' שקדם זכרו אשר בהם הוא נאה המבור (כלו' במרוזים
ההם נאה המבור המיוסד לנגנו על נגון ח' כולל לכל בעלי משקל הוא
בלי השקפה לדבר שיתן הנחת עניניהם) לא הרגישו עליהם (כלו' בעלי
לשון הקדש) בעבור המעלה המעולה יותר והיא הסעמים כאשר הולך
ומבאר יס' ק סוף הודה החב' כי חס' אנו עוינו פשענו להכניס נרחה לביה
אל לשון העברית להכניח על משקלי שירי חול מההמון שאין זה אלא
להשתמש מגנוניהם ההמוניים כי רולי בימיו גללו סימני טמאה להם
בסדורי התפלות שירים גונים על הגונים ההם ויהי השב' הזה ה לך
ומחפשט עד שהמדפיסים חטאתם בסדום הגידו ועל פיוט אשר תמלתו
שיר תודה לאלקים תנה הזכירו לתן אין תודה לה טראמונטאנייה ועל פיוט
אחר כתבו לתן איל באקירו די מיראיינה וכדומה לאלה וזוה הכניסו פסיל
בקדש' ואולי טעו בדברי הרא' בע שכתב בפירושו על מזמור לסנצח על
אילת השחר ח"ל והנכון בעיני כי הוא תמלת פיוט נעשה על דרך דברי
חשק כמו אילת אהבים וזה המימור לכעס נגונו ע"כ אמנם אין מקום
לעשות בדבריו אלה כי הוא דבר מגנוני פיוטי לשון הקדש הנעשים על דרך
דברי חשק בין ישראל לאביהם שבשמים מעין שיר השירים לא מגנוני
דברי חשק ענינים חלילה ונחמומה נדבר ומה נטרק על קלת חזני דורט
שמגנונים התפלות הקדושות בגנוני שירי חול מההמון ומתוך הדבור
הסקרש יכול דעתם נבול פה ודבר ערוה הלא על כל אלה צווח הנביא
באמרנו נחנה עלי בקולה על כן ש: אחיה לייקא דלא קאמר קולה אלא בקולה
כלו' דבר הכלוה לקולה ועל כיוצא בזה אמרו רבותינו שדוד נענש מפני

פ' ק"י
ע

פ' ק"י
ע

פ' ק"י
ע

הפרק האחד ושלשים קא

שקרא ללית זמירות היינונוזי' שהיו נהוגי' באמות שבנימיו' ויורה על פי זה
 אמרו בבית בגורי כלו' זמירות נהיגות בבית מגורי היו לי חקיק' ואמרו מליס קיש
 כל הקורא פסוק משר השירים ועושה אותה כמין זמר וכו' כי מאמר ועושה
 אותו מורה שעי' עשיה אנושית מולאו מקדשתו להכניסו בעון זר נגד
 טבעו ע"ד כש זיח נפשו הוא יעשנה כי הנפש מטבעה לא תקבל השחתה ^{שלי}
 כי אם באונם עשית המלאכה האנושית ועל זה התורה חוברת שק וכו' ועל
 זה קרא הבחר חגר' אמנם השירים השומרים ערך יתד ומנוטה ויתר
 דרכי השירים וגם המרחים שלא נבנו על חרוזי ההמון בקדשתם הם עומדי'
 ולא דבר הכוזר עליהם סרה כי המה יכנסו אל הקדש פנימה ומהיכל ה'
 יבאו ולא א' בהם שלא יהיה מלאו מכתבי הקדש כאשר אנו עתידים לבאר
 בעזרת צור ישענו' והרי הם כעין בסים לנגוני הטעמים:

פרק ענים ושלשים

בררכי השירים:

מפתח שפתי מ'שירים לדעת ולהודיע שאין הכונה בשיר שנדבר בו
 עתה על השיר אשר מיטבו כזבו שחבר עליו הפילוסוף ספר
 השיר' גם לא על השיר שכתב עליו הקיסרי בספר י' כפ' ומהבנתו ז' ל
 אפלטון אמר כי הראוי הוא בשירים הנאמרים לכבוד האקים שהיו שקולי'
 זעירבים' והנה המוסר הזה אשר נלמוד ממנו בדברים' העברים יורה
 לנו במעשי' כי לא יקבל אללם מהלל ושיר שקול לעבודת האלוק רק השחבר
 ע"י כבוי'ים ברוח הקדש' ע"כ אמנם לא נדבר בו מפני כי שגבו דרכיו עד
 להפליא ומי יבא עד תכונתו בלתי אס רוח ה' נוססה בו' אבל נשפך שיחנו
 על השירים הנעשים ממשירי הדורות המעתיקים קלת מדרכי שיר כתבי
 הקדש' ונקדים שהדבור יבא על ד' פנים' דבור פשוט' דבור הלל' דבור
 ע"י חידה' דבור ע"י שיר' הדבור הפשוט יסקיף לדרכי הדקדוק בלבד
 כאשר ידבר איש אל רעהו' הדבור ההלל' לא יסתפק מהדקדוק בלבד
 אבל יקח ויברור מיטב הדברים הערבים ומתישבים על לב השומע לקרבה
 אותו ולהטותו א כל אשר יחפז המדבר' והדבור הזה הוא במלכי' יתקלפ
 ולא יתב' ירצה כקרנן אשה כענין קרו עמכם דברים שאין להוניה לפניו ^{השיר יד}
 הדבור כמו שזדמן ועל זה נאמר ולבך אל ימדר לחוציא דבר לפני האלקים ^{קלת ס}
 ואמרו ז' לעולם יסדיר אדם חפלתו ואח"כ יתפלל כי מאלח' שהתפל' במקו'
 הקרבן כאמרו ונש' אה פרים שפתינו' הלא דין הוא להשמר בהממשלות ^{השיר יד}
 הלשון אשר בשתי ידיים נדחו מהמדקקי' ובעלי ההלצה פן יהיה כמקריב
 בעלי מומין או לפחות כבלתי מושש להקריב מבכורות להנו' אמנם הדבור
 ע"י חידה הוא בשמירת הדברים האמורים ולהסתיר בו דבר מה בקולר
 מלין.